

ПРЕДСЪДЕБЕН ДОКЛАД - СВЕТОВНА ПРАКТИКА И ПРИЛАГАНЕ НА ИНСТИТУТА В БЪЛГАРИЯ

Мария Танкова¹

Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“
Областна служба „Изпълнение на наказанията“ Бургас

PRE-SENTENCE REPORT IN BULGARIA AND WORLD PRACTICE

Maria Tankova

Резюме: Настоящата презентация е посветена на предсъдебния доклад. Целта е да представи същността на този вид пробационна дейност и необходимостта от развитието ѝ в България. Предсъдебният доклад е основна дейност на почти всички европейски и световни служби /около 50-70% от работата на пробационните служби е свързана с изготвянето на такъв доклад/, се сочи в „Независим доклад от проведен мониторинг на законодателството и институционално въвеждане на пробацията в България“. Предсъдебният доклад цели подпомагане на съда при индивидуализиране на наказанието пробация и на пробационните мерки, предвид личността на правонарушителя-социален статус, здравословно състояние, криминално минало и др. Въвеждането му в практиката на съда ще повиши ефективността на наложените наказания, спрямо вида правонарушение и неговия извършител и ще допринесе за намаляване на риска от рецидив и вреди.

Регламентирането на предсъдебния доклад като необходим елемент от процеса ще спомогне за по-прецизното индивидуализиране на наказанието като гарант за постигане на целите, визирани в чл. 36 от Наказателния кодекс.

Изложеното обосновава изводът, че е необходима промяна в нормативната база, която да доведе от една страна до по-ефективното въздействие над правонарушителите, а от друга да гарантира развиване и пълноценно реализиране на пробационните служби.

Abstract: The Article concerns pre-sentence report. It reveals its' purposes to provide the sentencing court with succinct and precise information upon which to base a rational sentencing decision. The author analyses the up to date legislation and makes conclusions for legal amendments.

Key words: pre-sentence report, probation, punishment.

¹ Мария Танкова работи в пробационна служба Бургас от сформирание на структурата – от 2005 г. до 2008 г. като инспектор по пробация, а от 2008 г. до настоящия момент – началник на Областна служба „Изпълнение на наказанията“ Бургас. Педагог по образование.

Предсъдебният доклад е експертна оценка за личността на извършителя, изготвена от пробационен служител, предназначена да съдейства на съда при вземането на решение за справедлива присъда и да подпомага служителите при работата с правонарушители под техен надзор. Предсъдебният доклад трябва да съдържа следната информация:

- История и характеристики на „нарушителя”, включително:
- предишно криминално минало;
- финансовото състояние;
- всякакви обстоятелства – като близко обкръжение, трудова заетост, здравословен статус, емоционално-психологически фактори, наличие или не на пристрастности, умения за мислене – които влияят на поведението на „нарушителя”, и които могат да бъдат полезни при определянето на присъда или поправителния процес.

Предсъдебния доклад е от съществено значение. От една страна способства за индивидуализация на наказанието – правилно определеното наказание за конкретния извършител и по този начин осигурява прилагането на този основен принцип в правораздаването. От друга страна способства и за намаляване на рецидива, тъй като правилното определеното наказание осигурява възможност за подходящо третиране на конкретния правонарушител.

В световната практика има редица примери за приложението на предсъдебните доклади. Предсъдебните доклади, изготвяни от пробационните служби в Англия и Уелс са два вида – кратък и подробен. В Норвегия предсъдебните доклади се използват при експертна работа за подготовка на съдебни решения, при за проучване на социалната среда (непълнолетни), както и при поискване от прокурор или съдия. Изготвянето на предсъдебен доклад може да поиска и обвиняемия или неговия защитник, чрез прокурора.

В САЩ предсъдебен доклад е въведен с процедура от 1984 г. Предсъдебният доклад е цялостен документ, който се използва при определянето на съответна присъда за обвиняемия. От друга страна, предсъдебният доклад улеснява пробационния надзор след издаването на присъдата. Предсъдебният доклад е официален документ, който подлежи на преразглеждане от апелативните съдилища.

В Република България липсата на ясна регламентация в НК и НПК на този инструмент е причина и за недостатъчно широкото му приложение в правораздаването. Правната рамка по прилагането на предсъдебния доклад в България се съдържа в Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Съгласно чл.202, ал.2 от ЗИНЗС „по искане на съда пробационните служители изготвят предсъдебни доклади”.

В Областна служба „Изпълнение на наказанията” Бургас практиката по прилагане на предсъдебния доклад обхваща разнообразни дейности.

- Обучение на всички служители за развиване на умения за изготвяне на предсъдебни доклади;
- Презентация пред магистрати на тема „Предсъдебен доклад”
- В практиката не са изключение и разпоредженията на съдии за изготвяне на предсъдебни доклади: съдия Гемеджиев – Районен съд Айтос; съдия Г. Иванов – Районен съд Бургас; съдия Св. Иванов – Районен съд Бургас; съдия Майска – Районен съд Несебър.

В Областната служба „Изпълнение на наказанията“ Бургас практиката по прилагане на председателния доклад включва следните стъпки при изготвяне на председателния доклад:

- Проучване на досие от пробационната служба, ако правонарушителят е изтърпявал вече пробация.
- Запознаване с обвинителния материал по настоящото правонарушение и набелязване на въпроси, които ще се изяснят в хода на интервюто с правонарушителя.
- Получаване на информация от други източници – близки, роднини на правонарушителя; жертва от престъплението; полиция; социално подпомагане; регионални структури, имащи отношение към правонарушителя.
- Набелязване на въпроси за интервюто с правонарушителя.
- Запознаване със справка съдимост на лицето – търсене на модели на поведение:
 - липса на осъждане;
 - ескалиране на престъпленията;
 - прекъсване на правонарушенията.
- Провеждане на интервю с правонарушителя – измерване на риска от рецидив и риска от вреди по системата OASys.
- Анализ на цялостната информация за извеждане на заключение с препоръка до съда за налагане на подходящи от незадължителните мерки, точно за това лице, в този момент или с мотивирано становище за удачността за налагане изобщо на наказанието пробация.
- Изготвяне на доклада.

Изложеното обосновава изводът, че е необходима промяна в нормативната база, която да доведе от една страна до по-ефективното въздействие над правонарушителите, а от друга да гарантира развиване и пълноценно реализиране на пробационните служби в съответствие с европейските и световни практики. В тази връзка могат да се изведат следните предложения за законодателни промени:

1. В Наказателния кодекс
 - В чл. 66(1) от НК след думите „лишаване от свобода до три години“ да се добави „въз основа на председателен доклад“;
 - В чл. 67 (3) от НК думите „по-малко от шест месеца“ да се заличат и се добави, „въз основа на председателен доклад, съдът постановява“, а думите „може да постанови“ да отпаднат.
2. В Наказателнопроцесуалния кодекс
 - В чл. 248 от НПК се предлага нова ал.3: чл. 248. (3) Съдията-докладчик издава разпореждане до пробационната служба за изготвяне на председателен доклад, в случаите по чл. 55, ал.1, т.2, б. „б“.
 - В чл. 256, ал. 1, да се добави т. 6. Необходимостта от председателен доклад от пробационната службата и поставя срок за предоставянето му.
 - В чл. 381, ал. 4 се добавя изречението „В този случай съдът изисква председателен доклад от пробационната служба.“